

Hjärtats nyckel...

Tack för en trevlig weekend.
Chicago den 3-4. nov 1956
Agnet Agnäs
Ake Benning
L. Benning
Lars Benning

Hjärtats nyckel heter sång...

En programskrift
vid KFUM-körens i Stockholm
konserter 1956 inför den förestående
Amerikaturén

Ett varmt tack vill KFUM-kören i Stockholm rikta till de författare, annonsörer och övriga medverkande, som lämnat sina bidrag till denna programskrift.

Utgivandet står i samband med att KFUM-kören hösten 1956 kommer att företa en turné i Amerikas Förenta Stater. Turnén skall under drygt sex veckor gå från kust till kust över ett 35-tal platser, främst svenskbygder. I princip riktar sig emellertid turnén till amerikansk publik över lag. Impressario för turnén är Sol Hurok i New York, känd såsom Amerikas främste introduktör av utländska artister.

Körens resa till och från USA med omkring 75 deltagare företas med flyg. I USA blir färdsätten omväxlande med bussar, tåg och flyg.

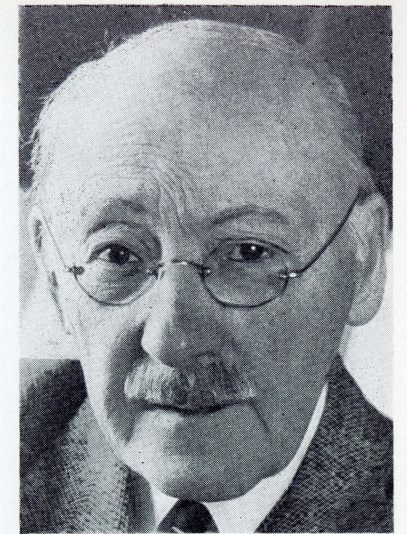
Turnéns planerande har från svensk sida skett under medverkan av svenska myndighetsrepresentanter, Svensk-amerikanska Sångarförbundet m. fl. Slumpen har fogat det så, att det i år är jämnt femtio år sedan den dåtida KFUM-kören företog en USA-turné.

För skriftens redigering och typografi svarar Aron Emche och Olle Lundgren. Den är tryckt hos Gummessons Boktryckeri AB på papper från AB Papyrus. Omslaget är plastbehandlat hos AB Glansfoliering.

STOCKHOLM 1956

Folkvisan — vårt omistliga kulturarv

av Hugo Alfvén

Den svenska folkvisan — vilket rikt kulturarv gömmer sig icke i detta lilla enkla och anspråkslösa ord! "Folk", det är här liktydigt med tallösa och namnlösa fäder seklerna igenom. Ur själarnas djupa ha tonerna vällt fram. Allt efter sinnesstämning och omständigheter ha tonerna målat djupa skogars dunkel, trolskhet, ensamhetens vemod, vardagens id, lycka och sorg likaväl som gemenskapens festglädje, t. ex. i en sprittande danslek eller ett skälmskt bröllopskväde. Kort sagt, människolivets alla yttringar och schatteringar återspeglar folkvisan.

Och ordets andra del — "visan": lika anspråkslöst enkel är också den beteckningen. Inga pretentioner på att klassificeras efter den eller den lärda musiktermen eller epoken. Folkvisan helt enkelt bara finns där — till synes så konstlös men ofta ändå så majestätisk i rena, höga linjer med tongångar skimrande som ädelstenar. I det enkla rymmes det stora, här liksom på många andra områden. Äktheten, det upplevda, det naturligt framströmmande är insigniet, det som tidlöst tjsar och griper.

Naturligtvis gäller det sagda inte enbart den svenska folkvisan eller denna i högre grad än många andra länders folkmusik, hur väsensskild denna än kan vara, betingat av olika temperament, natur o. s. v. Men den svenska folkvisan är ju den som ligger oss

svenskar närmast, och det var åt den dessa korta rader skulle ägnas. Slående är dock, hur man ibland på breddgrader ganska långt från våra kan träffa på folkmusik, vars tongångar verka nära besläktade. Så har t. ex. en svensk berättat för mig, hur han under lång vistelse i Nordostspanien tyckte sig förnimma en sådan släktskap med — och rycktes med av katalanernas folkmusik. På dennas grund nyskapas f. ö. alltså de s. k. sardanas.

Det är denna vår rika svenska folkviseskatt vi ha att med tacksamhet vårda som ett dyrbart kulturarv, att hålla levande och att därigenom trygga dess fortlevnad till kommande släkten.

Detta levandehållande kan ske på flera sätt. Först och främst naturligtvis genom att sjunga folkvisan i dess ursprungliga skick som en enstämig melodi. Men även genom pietetsfulla stämarrangemang för kör eller genom att använda folkvisetoner som ledmotiv i instrumentalmusik.

Denna min kärleksbekännelse till den svenska folkvisan — om nu en sådan uttryckt i skrift skulle erfordras efter ett långt liv i musikens och enkannerligen inte minst folkvisans tjänst — måste dock tyvärr sluta i moll. Kanske är detta allenast stilenligt med de rika molltonerna i våra visor . . .

För att säga det rakt på sak: håller vi svenskar på

att göra oss urarva ifråga om vår så oändligt rika folkviseskatt? Tyvärr verkar det långa stycken så. Fattiga bli vi då.

I historiens ljus anses olika musikstilar representativa för sina tidevarvs levnadsstilar och förhållanden. Ett land har den regent eller det styrelsesätt det förtjänar, heter det visst också ibland.

Håller dessa uttryck, så är det ju bara följdriktigt, att vi i vår mångomtalade jäktlevnad måste få sinna ytterligare pinade, hetsade av det myckna dag-sländebetonade vrakgods, som med felaktig beteckning går under namnet musik och som synes alltmotståndslöst få göra sig brett på bekostnad av musik av ädlare och mera äkta slag. Men hur skulle det vara om vi försökte gå lite grann mot strömmen och med *leklynne* sökte låta folkvisan få komma till heders? Kanske en lisa åt mången sargad själ!

Dock, tavlan har trots allt vissa ljuspunkter. Dit hör våra folkvise-ringar på några håll — tänk om de bleve flera och om deras gärning uppmuntrades

mera! — och dit hör åtskilliga körer, bland dem inte minst Stockholms KFUM-kör under Martin Lidstam. Jag har följt hans program i många år och till min stora glädje sett, att han i sina program ständigt odlar även folkvisan vid sidan av sin övriga repertoar. Det gläder mig också, att efter vad jag förspott folkviseinslaget kommer att behållas under körens förestående turné i Förenta Staterna, till vilken jag varmt lyckönskar. De tonerna komma väl att speciellt röra svensk-amerikanska hjärtan men slå an lika högt på även rent utländsk publik. Därav har jag själv goda erfarenheter från mångfaldiga utlandsfärder såväl i Europa som Amerika. Rätt utförd, d. v. s. bland annat utan schlagerbetonade utväxter, har folkvisan sitt musikaliska egenvärde i minst lika hög grad som varje annan musik.

Och därmed är jag tillbaka vid utgångspunkten — vårt omistliga kulturarv!

Leksand i april 1956.

Den svenska manskörsången

av Bror Jonzon

Den svenska manskörsången föddes i förra århundradet vid en tid, då vitterhet och konst blomstrade i vårt land och då ideella värden stod högt i kurs. I Geijers, Atterboms och Wennerbergs Uppsala blev studentsången tankarnas och känslornas entusiasmerande tolk. Åt sitt frihetskrav och sin fosterlandskärlek gav man uttryck i sång, och med sång hyllade man dem som framför andra framstod som bärare av höga och ädla idéer.

Men om manskörsången således från början hade blott — för att använda Wennerbergs ord om studentsången i inledningen till Gluntarna — ”sin starkt begränsade men höga uppgift att på ’ärans och hjältarnas språk’ sjunga ut vad som ligger den på hjärtat”, så vidgades uppgiften snart nog. Det kan väl alltså sägas, att manskörsången från musikalisk synpunkt sett har sin begränsning, men inom sitt register har den visat sig kunna nå hög konstnärlighet. Anspråken har under tidernas lopp stegrats, och allt större vikt har av framstående ledare lagts vid ett programval och ett utförande som till fullo låter denna sångkonsts möjligheter komma till sin rätt. Genom denna strävan mot konstnärlig fulländning har sången också givits ett väsentligt större bildningsvärde för sina utövare.

Och den behöver ingalunda därmed svika sin ursprungliga uppgift. De drag av idealitet och roman-

tik, som alltid varit förknippade med manskörsången, får den inte förlora, inte heller sin ungdomligt friska omedelbarhet. Det är detta som ger den dess säregna makt att gripa och hänföra både sångare och åhörare. I en skildring från en av studentkonserterna i Paris år 1900 heter det: ”Publiken var alldeles från sina sinnen, och bisseringar och extranummer förlängde programmet med hälften.” Många av oss minns säkerligen åtskilliga likartade tillfällen.

Vi kan glädja oss åt att i vårt land äga många körer, både manskörer och blandade körer, av mycket hög kvalitet. Det råder intet tvivel om att den svenska körsången har sin givna plats bland de faktorer, som bidrar till att göra vårt land känt i världen. För en gammal uppsalasångare ligger det nära till hands att tänka på den svenska studentsångens triumfer vid parisfärderna åren 1867, 1878 och 1900 liksom under senare utlandsfärder. Men också många andra svenska körer har under årens lopp vunnit glänsande sångarsegrar på skilda håll i världen.

Vi är angelägna om att visa utlandet svenska kvalitetsvaror. Låt oss då inte glömma sången! Ett tillfälle bjuder sig nu, då en av våra förnämligaste körer, KFUM-kören, planerar en färd till Amerika. Det är ett stort företag som behöver stöd och som bör få stöd.

Kriser och kransar

Lite prosa och poesi till
KFUM-körens Amerikafärd

av Teddy Nyblom

Zacharias Topelius första diktsamling "Ljungblommor" inledes med en på finsk runometer avfattad "Sång om Sängen". Där berättas hur Runotar, den ädla sångens höga moder, undervisar den unge skalden, som ber henne att få lära sångens gudadåva: gå allena ut i ödemarken och göm en sorg i ditt hjärta — då kommer sången till dig och den skall ge dig ro, ty

*"Sängen är av sorg upprunnen
men av sång är glädje vunnen."*

Höves oss högre vittnesbörd? Diktarna har rikligt slösat med poetiskt glitter över sången i allmänhet och körsången i all synnerhet.

Alarmerande tidningsartiklar har emellertid i de yttersta av dessa dagar målat körsången i de svarstaste färger och t. o. m. talat om kris för körsången i vårt land. Andan flämtar med tynande låga, sägs det, och flera mindre körer ligger i dödsryckningar.

Den som sjungit med i KFUM-kören under Martin Lidstams musikaliskt inspirerande och högtsyftande intellektuella ledning kan dementera den ofta hörda meningen om att "det ej är fint att sjunga i kör". Jag skulle vilja nyttja framlidne ecklesiastikminister Arthur Engbergs ord om kammarmusiken och påstå att den sanna satsen han format gäller även körsången: "Att utan taktpinne spela med i en kam-

marmusikkvartett är det högsta uttrycket för mänskligt samarbete". Trots taktpinnen tror jag att varje medlem av KFUM-kören känner samma drag av samhörighet som instrumentalisterna i den intimare konstarten.

Tidens lösen är f. ö. att var och en körmedlem skall känna sig som solist på estraden. Den lilla kören, som det ju ofta heter vid körkonserterna, har ju så att säga slagit ut "kromosomkörsången" i konstnärligt värde. Skaparandan hos tonsättarna är större för det mindre formatet. Men förutsättningen för denna mindre kör är, hur paradoxalt det än låter, just den stora kören. Det låter bakvänt, men kan naturligtvis korrigeras också därhän att av en liten elitkör kan växa fram en stor.

Varje tal om att sångare är det värsta musiker vet torde ha fått dödsstöten om man lyssnat till någon av KFUM-körens konserter under det senaste decenniet. Kan konstnärligheten bringas till högre zoner än vid dessa högtidsstunder — även för kritiken — där kören mer och mer är lik en orkester, stämmorna tuktas att bli både fioler, violonceller, basar och basuner? Och programmen i artistisk smak och modern nyordning kan väl knappast varieras finare inom någon annan musikal reproduktionsform?

Den eventuella brist på allra djupaste musikaliska konstfärdighet, som kanske kan vidlåda körsjungan-

det på sina håll, ersättes emellertid av ett kamratskap som helt oskyldigt tagit till motto: "Sången ädla känslor föder". Eller för att citera litteratören Fr. Ek:

*"Hell dig sång, som här på starka vingar
anden höjt upp över jordens vardagsliv!
Hell var ton, som ungdomsfriskt sig svingar
över oro, över kval och lumpet liv."*

*Hell dig Sång, du underbara ljuva,
trolska drömmars ungdomssvärmeri!
Flyg mot himlen, fridens vita duva,
klunga sång i toners harmoni!"*

En titt på de program som nedskrivaren av dessa rader själv upplevat i huvudstaden ger vid handen, att klassisk och modern musik, andlig och världslig sång gått hand i hand under finaste förståelse från dirigenten till varje medlem av den väldiga kören. Vad har t. ex. inte KFUM:arna uträttat när det gäller propagandan för svenska tonsättare! Namn är här överflödiga, många kompositörer har som tack för denna insats dedicerat flera av sina nya verk just till KFUM-kören och dess ledare.

För att ernå goda resultat fordras egentligen bara tre saker: *arbete, arbete och åter arbete*. Naturligtvis att goda röstresurser och medfödd musikalitet hos respektive medlem är en nödvändighet. Det säger sig självt. Men det finns bevis på huruvida en verklig elitkör gått tillbaka i konstnärlig standard

genom bristande arbetsintresse från medlemmarnas sida och vacklande förmåga hos ledaren att samla dem till repetitioner. När det sedan efter år av nedgång lyckats att väcka intresset till liv igen, då har också konstnärligheten i reproduktionerna infunnit sig och kören blivit sig själv.

Det är på den punkten framför allt som Martin Lidstam synes mig ööverträffad. Han kan mången gång verka sträng och alltför fordringsfull. Det är här som inom idrotten: utan träning inga resultat! Att drillen en kör och hålla arbetsentusiasm och sångarglädje vid liv under vardagens grå repetitionsveckor, ja att dagligen ägna en stund åt körsjundandet, det har varit KFUM-ledarens paroll. Och därför har också KFUM-arna stretat mot höjden och av en enhällig press slutligen korats till Sveriges främsta elitkör i våra dagar. Publiken har gett sin uppskattning med svaret: fullsatta salonger och hörsalar, kyrkor och andra lokaler. Grannländerna har bidragit till superlativen, lovorden har sjungits på många språk.

Intressanta program i färdigpreparerat skick är ledfyren för Lidstam och hans mannar. Han har sannerligen känt sitt ansvar och kören har varit med på noterna, som det heter, både de allvarliga och mera skämtsamma. Att man håller sig till originaltexten och sjunger "Hur länge skall i Norden, vår frihet väl bestå?" säger sig självt. Dryckesvisorna är de enda i repertoaren som överlättes åt andra sällskap.

*"Kören är med på noterna
— både de allvarliga och de
mera skämtsamma."*

This archival record has been partially scanned, including covers and initial pages for each issue. For more information about a particular issue of this publication, please contact the Swedish American Museum Curator.

Körens hedersplakett

KFUM-KÖREN:s
I STOCKHOLM
PROGRAMSKRIFT
1956